

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 27 mei 2014 inzake het plan van aanpak tegen pesten, een jaar later (Kamerstuk 29 240, nr. 64).

De voorzitter van de commissie
Wolbert

Adjunct-griffier van de commissie
Bosnjakovic

I. Vragen en opmerkingen uit de fracties	2
Toerusting	3
<i>Vertrouwenspersoon annex anti-pestcoördinator voor ouders en Leerlingen</i>	3
<i>Zicht op pesten via monitoring</i>	3
Formeel kader	4
<i>Wetsvoorstel sociale veiligheid op school</i>	4
<i>Validering van anti-pestprogramma's</i>	5
<i>Commissie Anti-pestprogramma's en criteria en indicatoren</i>	6
<i>Proces</i>	6
<i>Uitkomsten beoordeling</i>	7
<i>Tweede fase: empirische toetsing anti-pestprogramma's</i>	7
<i>Consequenties voor de school</i>	7
<i>Tijdpad wetsvoorstel</i>	8
II. Reactie van de Staatssecretaris	8

I. Vragen en opmerkingen uit de fracties

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de brief over de voortgang van het plan van aanpak tegen pesten. Deze leden onderkennen dat pesten een maatschappelijk probleem is dat grote consequenties kan hebben voor het gevoel van veiligheid op school en daarbuiten van kinderen. De leden zijn echter tegelijkertijd van mening dat pesten aangepakt moet worden met en door kinderen, ouders, leraren en scholen en andere partijen en dat de politiek er maar een kleine bijdrage aan kan leveren. De leden onderschrijven de analyse van het probleem door de Staatssecretaris in het plan van aanpak tegen pesten en in deze brief en een belangrijk deel van de voorgestelde maatregelen. Deze leden hebben echter grote vraagtekens, zoals ook in het algemeen overleg van 28 mei 2013 aangegeven, of een aparte wet de juiste weg is.¹

De leden van de PvdA-fractie hebben met genoeg kennisgenomen van de brief over het plan van aanpak tegen pesten. Pesten laat littekens achter bij slachtoffers. Deze leden zijn van mening dat het van groot belang is om leerlingen, docenten en ouders bewust te maken van de gevolgen van pesten en om het pesten tegen te gaan. De stand van zaken die in de brief van de Staatssecretaris staat beschreven, geeft de leden vertrouwen dat er stevige stappen (wetgeving) worden gezet om pesten tegen te gaan.

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de voorliggende brief. Zij stellen een aantal vragen.

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de Staatssecretaris over het plan van aanpak tegen pesten. Zoals deze leden regelmatig hebben aangegeven in debat zien zij niets in een wettelijke verplichting van een aanpak tegen pesten. Hoe nobel het doel ook, deze aanpak zal pesten niet voorkomen. Deze leden vrezen dat met allerlei wettelijke verplichtingen de nadruk komt te liggen op het voldoen aan deze wettelijke verplichting waardoor er minder tijd overblijft voor het creëren van een sfeer waarin pesten niet wordt geaccepteerd. Geen enkele wet kan hier namelijk voor zorgen. Hiermee verwordt deze verplichting een papieren tijger. Want dat is waar het in feite om draait. Bovendien grijpen, zo menen de leden, de huidige plannen teveel in, in het hoe. De leden zien met lede ogen aan dat de Staatssecretaris aan de

¹ Kamerstuk 29 240, nr. 61, verslag van een algemeen overleg, gehouden op 28 mei 2013, over pesten

ene kant ruimte voor scholen bepleit, maar aan de andere kant steeds meer op de stoel van de school gaat zitten. Graag ontvangen deze leden een reactie.

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de voortgang van het plan van aanpak tegen pesten. Pesten is, volgens deze leden, onacceptabel. Deze leden delen dan ook het doel van de Staatssecretaris om pesten structureel aan te pakken. Zij hebben echter nog wel verschillende kritische vragen en opmerkingen over de middelen die de Staatssecretaris inzet om dit doel te bereiken.

Toerusting

Vertrouwenspersoon annex anti-pestcoördinator voor ouders en Leerlingen

De leden van de CDA-fractie kunnen zich wel vinden in het voorstel dat er op iedere school een vertrouwenspersoon en anti-pestcoördinator aanwezig moet zijn. Wel vragen zij hoe de ouders worden betrokken bij het tegengaan van pesten. Juist omdat veel buiten het zicht van de school gebeurt. Deze leden betreuren het dat in deze brief nauwelijks aandacht wordt besteed aan het betrekken van de ouders bij het pesten evenals aandacht voor tegengaan van pesten in lerarenopleidingen. Nog te vaak gebeurt het dat het gepeste kind geen andere uitweg ziet dan vertrekken naar een andere school, terwijl de pesters ongestraft kunnen doorgaan op de school. Deze leden vragen op welke wijze de huidige plannen deze realiteit kunnen veranderen. Graag ontvangen zij een reactie.

De leden van de D66-fractie constateren dat de Staatssecretaris iedere school wil verplichten een vertrouwenspersoon annex anti-pestcoördinator aan te stellen. Deze leden vragen of de Staatssecretaris hen ook in staat wil stellen om de gatekeeperstrainingen suicidaliteit te volgen.

Zicht op pesten via monitoring

De leden van de PvdA-fractie merken op het ontzettend belangrijk is dat scholen na de invoering van de wet gaan werken met effectieve anti-pestprogramma's. De leden vragen in hoeverre scholen ruimte krijgen voor maatwerk. In de brief lezen de leden dat de aanbieders van de anti-pestprogramma's ook een rol kunnen spelen bij het ontwikkelen van monitorinstrumenten die straks door de school (wettelijk) verplicht ingezet moeten worden. Hoe wordt de effectiviteit van dergelijke instrumenten getoetst? Hoe wordt bij deze monitoring bureaucratie tegengegaan en voorkomen, zo vragen zij.

De leden van de CDA-fractie vragen waarom de Staatssecretaris ervoor kiest om een verplichting op te leggen dat jaarlijks bij 25% van alle leerlingen de sociale veiligheid gemonitord moet worden. Dat leidt, volgens deze leden, alleen tot bureaucratische rompslomp. Het wettelijk vastleggen van deze extra monitoring zou ook niet nodig hoeven te zijn omdat scholen via Vensters inzicht bieden in de monitoring van de sociale veiligheid. Bovendien hebben de scholen aangegeven bereid te zijn om die indicator in overleg met de Inspectie van het Onderwijs aan te scherpen. Ook vragen de leden welke conclusies getrokken kunnen worden uit een monitor bij 25% van alle leerlingen. Wat zegt dit over de school als 75% niet hoeft te worden gemonitord? Graag ontvangen deze leden een toelichting.

De leden van de D66-fractie stellen vast dat scholen straks worden verplicht om de sociale veiligheid te monitoren, zodat zij een actueel beeld hebben van de veiligheidsbeleving van de leerlingen op hun eigen school. Deze leden vragen in hoeverre scholen op dit moment nog niet hun sociale veiligheid monitoren. De leden constateren dat het scholen straks vrij staat een eigen instrument te kiezen, mits deze aan de in de wet gestelde eisen voldoet. Zij vragen de Staatssecretaris deze eisen nader uit een te zetten. Deze leden zijn van mening dat deze eisen niet dusdanig veeleisend zijn, dat daarmee alsnog de vrijheid wordt ingeperkt om een eigen instrument te kiezen. Bovendien vragen zij de Staatssecretaris aan te geven hoeveel extra administratieve lasten de voorgenomen verplichte monitoring met zich mee zal brengen.

Formeel kader

Wetsvoorstel sociale veiligheid op school

De leden van de VVD-fractie vinden het zeer teleurstellend dat (een deel van de) scholen, leraren en schoolleiders, terwijl een veilig sociaal schoolklimaat bieden een basistaak van het onderwijs is, niet zelf hieraan vorm kunnen geven en dat de wetgever hier dan nu weer regels voor moet uitvaardigen. Deze leden zijn hier geen voorstander van. De Staatssecretaris stelt op drie punten voor om dit formeel, lees wettelijk te regelen, te weten:

- 1) Elke school moet een vertrouwenspersoon annex anti-pestcoördinator aanwijzen;
- 2) Uitwerking monitoring sociale veiligheid met pesten;
- 3) Het gebruik van een erkend anti-pestprogramma dat aan wettelijk vastgestelde criteria voldoet, waardoor verzekerd wordt dat scholen gebruik maken van bewezen effectieve methodes.

De leden betwijfelen ernstig of hier nu weer een nieuwe wet voor nodig is en of het niet mogelijk is om dit binnen de bestaande kaders te regelen. In de kwaliteitswet² voor het onderwijs is de positie van een klachtenfunctionaris vastgelegd. Kan niet eenvoudig het takenpakket van deze functionaris uitgebreid worden waardoor de scholen aan de vertrouwenspersoon deze taak kunnen toebedelen? Als zij zelf specifiek een anti-pestcoördinator wensen dan is dat hun eigen keuze. In hoeverre bestaat de monitor sociale veiligheid niet nu al en kunnen daar niet enkele specifieke vragen aan toegevoegd worden, zo vragen zij. Tevens vragen de leden of het niet mogelijk is om het toezichtkader van de Inspectie van het Onderwijs aan te passen zodat zij daadwerkelijk toetsen op een veilig sociaal schoolklimaat in plaats van enkel afvinken of er een pestprotocol is gemaakt. Het op papier geregeld hebben van zaken, betekent tenslotte nog niet dat er in de praktijk ook naar gehandeld wordt, zo merken deze leden op.

De leden van de SP-fractie vragen hoe de keuze voor een algemeen landelijk programma past binnen het maatwerk dat scholen verlangen. Hoe denkt de Staatssecretaris over scholen die nu werken met een regionaal effectief anti-pestprogramma, maar nu gedwongen worden een voor hen effectieve werkwijze te verlaten en over te stappen op een meer algemeen landelijk programma, zo vragen zij.

De leden van de CDA-fractie vragen de Staatssecretaris of hij een toelichting kan geven op de recente kritiek van Paul Zoontjes³ dat de Staatssecretaris zich door dit plan teveel begeeft in het «hoe». De

² Wet van 18 juni 1998 tot wijziging van een aantal onderwijswetten in verband met onder meer de invoering van het schoolplan, de schoolgids en het klachtrecht, Staatsblad 1998, 398

³ Nederlands Dagblad, 12 juni 2014, Laat school pesten zelf oplossen

overheid zou zich te veel bemoeien met de «pedagogische autonomie» van scholen. Deze leden wijzen ook op zijn reactie in een artikel in de Volkskrant van april 2013⁴ toen het plan van aanpak net gepresenteerd werd: «Een anti-pestwet is daarnaast niet alleen een ingreep in de professionele autonomie van scholen en leraren, en in hun beoordelingsvermogen, maar doet ook afbreuk aan de waarde van de wet als instrument en waarborg. Als de wetgever om symbolische redenen naar de wet als instrument grijpt, zal hij merken dat zijn gereedschapskist op den duur leeg raakt». Graag ontvangen deze leden een reactie.

De leden van de D66-fractie hebben er kennis van genomen dat scholen met de voorgenomen wetgeving verplicht gebruik moeten gaan maken van een erkend anti-pestprogramma dat aan de wettelijk vastgelegde eisen voldoet. Deze leden zijn van mening dat daarmee te veel de nadruk op het middel komt te liggen in plaats van op het doel. Zij zijn van mening dat de keuzevrijheid van scholen voor het kiezen van een anti-pestprogramma door de huidige invulling van de selectie te veel wordt ingeperkt. Zij zien liever een aanpak die meer ruimte geeft aan leraren en scholen om maatwerk te bieden. Zij hebben daarom verschillende vragen bij het gekozen proces dat leidt tot de validering van anti-pestprogramma's.

Validering van anti-pestprogramma's

De leden van de VVD-fractie zijn het met de Staatssecretaris eens dat als een school werkt met een anti-pest methode, dat dit het beste kan gebeuren via een bewezen effectieve methode. Hoe kijkt de Staatssecretaris echter tegen de stelling aan dat een goede docent hiervoor geen methode nodig heeft? En in hoeverre is de Staatssecretaris, met deze leden, van mening dat het bieden van een veilig leerklimaat een basisvaardigheid van docenten, daar in ondersteund door hun schoolleiders en besturen, zou moeten zijn?

In welke mate voldoen scholen, leraren, schoolleiders en besturen van scholen dan nu aan de basistaak van het onderwijs om een veilig sociaal schoolklimaat te bieden voor de aan hen toevertrouwde leerlingen? Verschilt dit nog naar onderwijssoort? En hoe verhoudt dit zich tot het grote aandeel van LHBTI-leerlingen⁵ dat zich onveilig voelt in het onderwijs en uitgesplitst naar onderwijssoort, zoals recent onderzocht door het COC⁶? Hoe verhoudt dit zich tot het pleidooi van de PO⁷- en VO⁸-Raad dat de drie maatregelen, zoals hierboven weergegeven, die de Staatssecretaris wil nemen niet nodig zijn? Welke concrete acties en toezeggingen om daadwerkelijk te leveren hebben de PO- en VO-Raad aan de Staatssecretaris gedaan zodat dat (deel van de) scholen, leraren en schoolleiders dat niet de basistaak van het onderwijs, een veilig sociaal schoolklimaat bieden, wel op korte termijn realiseert. En waarom is dat dan nog niet in de afgelopen periode gerealiseerd, zo vragen zij.

De leden van de SP-fractie vragen een verdere toelichting op de bewezen effectiviteit van de nu goedgekeurde programma's. Is er veldwerk verricht, en op scholen ter plaatse gekeken welke methoden wel of niet effectief zijn gebleken? In hoeverre is de wetenschappelijke onderbouwing ook in de praktijk getest, zo vragen de leden.

⁴ De Volkskrant, 2 april 2013, Anti-pestwet tast autonomie school aan

⁵ LHBTI-leerlingen: lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender leerlingen en kinderen met een intersekseconditie

⁶ COC: Nederlandse vereniging tot integratie van homoseksualiteit

⁷ PO: primair onderwijs

⁸ VO: voortgezet onderwijs

Verschillende afgekeurde programma's hebben te kennen gegeven dat er met betrekking tot hun anti-pestprogramma helemaal geen sprake is geweest van het meenemen van praktijkervaringen in de beoordeling, en dat het bovendien gaat om programma's die door erkende instituten, zoals het Trimbos Instituut en de Rutgers Stichting, positief zouden zijn beoordeeld. Hoe oordeelt de Staatssecretaris over deze kritiek?⁹ Voorts vragen de leden of de programma's die afkomstig zijn van kleinere instituten en organisaties voldoende tijd hebben gehad om aan gestelde inleververeisen te voldoen. Kan dit worden toegelicht? De leden vragen of het voor grotere organisaties niet veel makkelijker is geweest om binnen de gestelde tijd de gevraagde bewijslast te overhandigen, terwijl dit voor kleine organisaties veel lastiger is gebleken, en dat dit niets zegt over de kwaliteit van de programma's. In hoeverre is dit in de uiteindelijke keuze meegewogen, zo vragen zij.

De leden van de CDA-fractie vragen wat de toegevoegde waarde is van de verplichting dat elke school uit de door een commissie goedgekeurde anti-pestmethode een methode moet kiezen. Zij menen dat daardoor de nadruk komt te liggen op het doel in plaats van op het middel. Bovendien zijn de leden de mening toegedaan dat de Staatssecretaris hiermee wederom te veel op stoel van scholen gaat zitten. Het is aan de school om een pestaanpak te kiezen die past bij de school in plaats van een staatsaanpak van pesten. Er bestaat niet zoiets als een mal tegen pesten die op iedere willekeurige peestsituatie kan worden toegepast, zo menen deze leden.

Commissie Anti-pestprogramma's en criteria en indicatoren

De leden van de SP-fractie vragen om een toelichting op de gebruikte indicatoren. Welke indicatoren zijn gebruikt en hoe is tot de keuze voor de gebruikte indicatoren gekomen?

Verder vragen zij een toelichting op de beoordelingscommissie. Wat is de samenstelling van de commissie en welke achtergrond hebben de leden in deze commissie, zo vragen zij.

De leden van de D66-fractie vragen op welke wijze de commissie de pestproblematiek rond LHBTI-jongeren heeft meegenomen in de beoordeling van de anti-pestprogramma's. Zij vragen of de dertien anti-pestprogramma's die als veelbelovend worden getypeerd allen LHBTI-sensitief zijn. Zo nee, welke programma's zijn dat dan wel? Zij vragen ook of de effectiviteit van programma's voor LHBTI-leerlingen wordt meegenomen in het empirisch onderzoek.

Proces

De leden van de D66-fractie lezen dat er door leraren ontwikkelde programma's zijn ingediend, die nauw aansluiten bij de specifieke situatie op hun eigen school. Deze leden vragen of deze programma's geschikt zijn bevonden als anti-pestprogramma. Indien dat niet het geval is, vragen deze leden of de Staatssecretaris van mening is dat de gevolgde erkenningsprocedure voldoende ruimte biedt voor maatwerk en inbreng van docenten.

⁹ Brief aan Staatssecretaris Dekker d.d. 31 mei 2014 van Rots en Water Instituut, <http://www.topgroep.nu/uncategorized/brief-aan-Staatssecretaris-dekker-n-v-onderzoek-nji-anti-pestmethodieken-en-Metro>, 28 mei 2014, Onbegrip na afkeuren bijna vijftig anti-pestmethodes

Uitkomsten beoordeling

De leden van de D66-fractie constateren dat dertien anti-pestprogramma's door de Commissie Anti-pestprogramma's als veelbelovend worden beoordeeld. Zij moeten nog wel een theoretische en/of empirische aanpassing ondergaan. De Staatssecretaris verwacht dat de theoretische tekortkomingen van de dertien kansrijke anti-pestprogramma's opgelost kunnen zijn voor 1 augustus 2015. Om de empirische tekortkomingen te ondervangen, wordt een effectonderzoek gestart. Deze leden vragen welke middelen daarvoor beschikbaar worden gesteld en op welke wijze die worden verdeeld. Deze leden vragen hoe vervolgens wordt aangetoond wat een bewezen effectief programma is. Op welke wijze wordt deze eis in de wet geformuleerd? Wanneer is een programma, volgens de Staatssecretaris, bewezen effectief kijkend naar de rangorde van de erkenningscommissie van het NJI¹⁰: «goed onderbouwd, effectief volgens eerste aanwijzingen, effectief volgens goede aanwijzingen, effectief volgens sterke aanwijzingen»? Deze leden vragen de Staatssecretaris dit uitgebreid toe te lichten. Deze leden vragen ook of het voor 1 augustus 2017 gaat lukken om alle programma's te laten voldoen aan het criterium effectief volgens sterke aanwijzingen. De leden zijn van mening dat een methode pas echt effectief kan zijn, als docenten en bestuur de inhoud op een gemotiveerde wijze kunnen overbrengen op hun leerlingen en de ouders. Deze leden vragen in dit kader een reactie op een eerder onderzoek door TNO¹¹ naar de PRIMA-methode die aantoonde dat zowel bij de scholen die met de PRIMA-methode werkte als bij de controle scholen het aantal gepest kinderen in twee jaar sterk daalde.¹²

Tweede fase: empirische toetsing anti-pestprogramma's

De leden van de PvdA-fractie lezen in de brief dat scholen vanaf 1 augustus 2015 in eerste instantie verplicht worden een anti-pestprogramma te gebruiken dat theoretisch goed onderbouwd is en waarvan de randvoorwaarden duidelijk beschreven zijn. Tevens lezen dat de leden dat vanaf 1 augustus 2017 de regelgeving op dit punt aanscherpt gaat worden en dat anti-pestprogramma's die het empirisch onderzoek naar effectiviteit doorstaan, verplicht worden gesteld. Dit vanwege het effectenonderzoek dat tweeënhalf jaar in beslag gaat nemen. Kunnen tot aan 1 augustus 2015 ook andere nieuwe anti-pestprogramma's die theoretisch goed onderbouwd zijn en randvoorwaarden duidelijk beschreven hebben, deelnemen aan dit effectenonderzoek? Krijgen deze nieuwe programma's, voor de inwerkingtreding van de wet zowel in 2015 als in 2017, de kans om beoordeeld en onderzocht te worden? Zo niet, waarom worden deze nieuwe programma's uitgesloten? Zo ja, wanneer kunnen ze deelnemen aan het effectenonderzoek? Zal het effectenonderzoek van alle toekomstige anti-pestprogramma's tweeënhalf jaar in beslag nemen, zo vragen zij.

Consequenties voor de school

De leden van de D66-fractie constateren dat, volgens de Staatssecretaris, de lijst met te gebruiken anti-pestprogramma's niet statisch is, omdat in de toekomst nieuwe of verbeterde anti-pestprogramma's beoordeeld en gevalideerd kunnen worden door de Commissie Anti-pestprogramma's. Deze leden vragen om de hoeveel tijd nieuwe programma's daartoe de kans zullen krijgen. Kan de Staatssecretaris aangeven hoe de procedure voor nieuwe toetredende programma's er uit zal zien? De aan het woord

¹⁰ NJI: Nederlands Jeugdinstituut

¹¹ TNO: Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek

¹² TNO, januari 2008, «Preventie van pesten op basisscholen volgens de PRIMA-methode»

zijnde leden achten het van groot belang dat er vernieuwing en innovatie kan plaatsvinden van pestprogramma's. Deze leden vragen ook op welke wijze niet toegelaten anti-pestprogramma's in beroep kunnen gaan tegen het besluit van de commissie en waar zij terecht kunnen met klachten.

Tijdpad wetsvoorstel

De leden van de CDA-fractie merken op dat uit de internetconsultatie voor dit wetsvoorstel blijkt dat het merendeel het een belangrijk onderwerp vindt dat schoolbreed en integraal en niet vrijblijvend opgepakt moet worden. Maar ook komt naar voren dat het verplicht opleggen van erkende anti-pestprogramma's niet de juiste manier is om pesten te voorkomen. In de meeste reacties wordt benadrukt dat er ruimte moet blijven voor de scholen en leraren om maatwerk te leveren. Graag ontvangen zij een reactie.

II. Reactie van de Staatssecretaris